

UJ ÉLET

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Szeged, Vásárhelyi-sugárút 2.
Megjelenik minden vasárnap peggel.

SZÉPIRODALMI, TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI
HETILAP.

Előfizetési ára:
Negyedévre . . . . . 120 K.
Fél „ . . . . . 240 „

TARTALOM: (b.): A korona-tragédia; Márki Sándor egyet. t.: Eötvös a kisebbségekről; Ajtay Miklós: Anyánk, vers; Zakariás G. Sándor dr.: Toroczka-Wigand Ede; Csűrös Zoltán: Lenke, novella; Kelemen Andor: Mesevilág; T. Imets Béla: Könyörgés, vers; Sz. Nemes Irma: Szónya levelei; Csanády György: Számum, vers; Szőke Sándor: Megértés, novella; Cserzy Mihály: Az öreg Szeged (folytatás); stb.

A korona-tragédia.

(b.) Hegedüs Lóránt két lavinát indított útnak. Az első nemcsak elszakította és maga alá temette a magyar koronához tapadt osztrák koronát, hanem felkavarta az összes utódállamok gazdasági életét is. A második lavina csak egy kis ideig rohant lefelé olcsósági hullám néven. Rövidesen fennakadt, megpihent, hogy aztán minden fizikai törvény ellenére fölfelé kezdjen görögni.

Nem vette számításba szimfóniájának megalkotásánál, hogy az osztrák valuta-tragédiát nem lehet Ausztria területére internálni. Ez az a bizonyos fekete hullám, amely nem ismer demarkációs vonalat, amely nincs tekintettel régi és új határookra, de amely — mint az örült, ki letépte láncát — jóformán az egész világon keresztülszáguld, hogy a gazdasági világ legszilárdabb épületeit aláassa, hogy a pénzügyi élet legerősebb alkotásait elkorhassza. Rátör a végzet kérlelhetetlen erejével mindenre, ami konstruktív erő és pusztít, mert az a hivatása, hogy pusztítson. Gonoszság, hogy még sem fog össze ellene az egész világ, hogy nem igyekeznek megalkotni azt a közös frontot, amelyen a hullám kétségbeesett és kétségbeejtő ereje megtörné. Örültség ez a visszahuzódás a közös akciótól, de természetes. Azok az államok, amelyek az országtragédiájának, a korona tragédiájának világtragédiává, az összes fizetőeszközök tragédiájává való sulyosodását leginkább tudnák megakadályozni, amelyek a fekete hullámmal szemben leghatalmasabb és leghatásosabb gátat építhetnék, azok az államok még nem érzik sürgősnek és kényszerítőnek a védekezést.

A magyar számtalanszor állott egyedül, magárahagyottan harcaiban. Most sem helyezkedhetik a szomszédos ország koronatragediájával szemben a passzív rezisztencia álláspontjára. A magyar korona az osztrák koronával együtt — ha nem is abban a mértékben és tempóban — sodródik a katasztrófa felé, mert Hegedüs Lóránt első lavinája nem végzett alapos munkát, a két ország között még mindig fel lehet fedezni bizonyos pénzügyi kapcsolatot. Elképzelhető-e erre beszédesebb és hatásosabb bizonyosság, mint a budapesti tőzsde, ahol az osztrák koronának valószínűsíthető diktátori szerep jutott, úgy hogy a legmagasabb árfolyamokat nem is annyira a budapesti mint, inkább a bécsi megbízások alapján eszközölt vételek idézték és idézik elő.

Az osztrák korona Salome-táncának rá kell hogy döbentsen bennünket is arra a tragikus megismerésre, hogy a mi pénzünkben már szintén benne van az a bacillus, amely azt megsemmisüléssel fenyegeti. Tíz—húszezer koronás árugrások, ezer koronás „lemorzsolódások” kiáltó bizonyosságai a korona betegségének. Egészséges valutában ilyen eltolódás lehetetlen.

A valutajavítási konferenciákon egy nagyon fontos szempontot mindig figyelmen kívül hagynak. Ausztria abban a reményben engedi a végzetet maga fölött teljesedni, hogy az össze-

omlás után is lesz egy menedéke: Németország. Sőt a pénzügyi összeomlás egyszerűen megszünteti, mert lehetetlenné teszi azt az ellentállást, amit az entente a Németországgal való egysüléssel szemben tanusít.

Kire számíthatunk azonban mi?

Hol az az ország, amelyhez az agyongyötört, halálrasedzett, gazdasági fejlődésében talán egy emberöltőre megakasztott Magyarország menekülhet? Csak a magunk erejével törhetjük meg a fekete hullám erejét. Azt a valutatragédiát, amely már szinte tovább jutott annál, mint-hogy a határainkat fenyegeti, csakis a magyar ipar és a „magyar“ kereskedelem talpraállásával lehet elhárítani.

Jó példát mutatott erre nekünk Németország. A „győzők“ minden gazdasági politikája azon alapult, hogy mit és mennyit tudnak elvenni Németországtól. A németeknek azonban éppen úgy nincsen fölöslegük, mint nekünk. Valutájuk tehát rohamosan zuhant Zürichben. Ez a nagy és gyors áresés gondolkozóba ejtette az uzsorásállamokat is, úgy hogy most már ők kapkodnak fűhöz-fához a márka árfolyamának följavítása érdekében. Az entente-nak az az akciója ki fogja kényszeríteni a békeszerződések revízióját. Ez a valószínű revízió akasztja majd meg a magyar korona tragédiáját is.

Eötvös a kisebbségekről.

Az idén mult ötven esztendeje, hogy báró Eötvös József örök pihenőre tért az ercsi-i sirba; műveit, alkotásait tehát ezen félszázad történelmi távlatából szemlélhetjük. S arra a nyugalomra, amelyet ekkora távlat ad, különösen akkor van szükségünk, mikor azzal a kérdéssel foglalkozunk, hogyan képzelte el Eötvös a nemzetiségeknek, vagy — ahogy ma neveznek — a kisebbségeknek az egységes ausztriai császárságban való elhelyezkedését.

A nemzetiségi kérdést először 1850-ben az ausztriai nemzetiségek egyenjogusításáról 1850-ben s a XIX. század uralkodó eszméiről 1851-ben — amott mint publicista, emitt mint államférfi — vette bírálatal alá; tehát oly időben, mikor az osztrák kormány Magyarország történelmi jogaival a nemzetiségek egyenjogusításának elvét állította szembe.

Hogy Ausztria egységes maradjon, vagy a nemzetiségek egyenjogusításáról, vagy az 1849 március 4-én megadott alkotmányosságról kellett volna lemondania. Ott tehát a nemzetiségek egyenjoguságának behozatala föltétlenül abszolutizmussal fenyegetett. Eötvös szerint az 1848. évi mozgalom Ausztriában is, Magyarországon is nemzetiségi volt. A délszláv sajtó elégszer megmondta, hogy ha választania kell alkotmányos szabadság és nemzetiség közt, ezt az utóbbit választja. Magyarországon már választott, de Ausztriában sem okozott izgalmat, hogy a március 4-iki alkotmány életbeléptetésével egyáltalán nem siettek. Amik a nemességre nézve a rendi előtételek voltak, azok voltak a népre nézve a nemzetiségi elvek. Mást nem lehetett tőlük várni, mint az arisztokráciák történetétől. Ahogy tehát 1660-ban a dánok, 1804-ben a franciák helyreállították a nemzeti törekvéseknek kedvező abszolutizmust, Eötvös szerint a nemzetiségek egyenjogusításának elve Ausztriában is önkényes uralomra fog vezetni.

Ha Magyarországot — ugymond — a forradalom megbosszulása végett, történelmi jogainak elkobzásával, a nemzetiségek szerint osztják tartományokra, akkor ugyanazon elv szerint kell fölosztani Ausztriát is; pl. Tirolt, a történelmi jogok mellőzésével, kétfelé szakítani. Ha pedig a nyelvet vennék a felosztás alapjául, a határokat a statisztikai adatok mó-

dosulásához képest minduntalan változtatni kellene. Mivel azonban az egyenjoguság elve kizárja az egyes nemzetiségek felsőbbségét, minden nemzetiség elégedetlenkednék, mely hivatást érez magában a vezetésre. Ausztriában a történelmi jogot semmiféle más alapelv nem pótolhatja; a nemzetiségi egyenjogusítás pedig előbb-utóbb a monarchia felbomlására vezetne.

A legtökéletesebb gépezet is csak a mozgató erő következtében felelhet meg céljainak. Az államnak ez a mozgató ereje: *a nép érzülete*. Lehet a monarchiát egységes államnak nyilvánítani; lehet neki olyan alkotmányt adni, mely központosítás tekintetében a franciát is felülmulja; a közigazgatás megkönnyítése végett vonalakkal és szögekkel az egész területet egyenlő részekre lehet osztani; de harmincötmillió lakosát a *haza* fogalmában egyesíteni, *osztrák hazafiságot* teremteni nem lehet. Mert a hazafiság nem központi főpénztár, hogy az egyik helyről a másikra vihessék át. Megsemmisíthetik azt a hazafiságot, amelyet nem akarnak; de nem varázsolhatják elő azt, amelyet akarnak. A keresztény felekezetek a nemzetiségeknél közelebb állnak egymáshoz, — még sem lehet őket egyesíteni. Harmincötmillió ember ugyan nem élhet egy államban *közszellem* nélkül; de ez a közszellem nem az *egységes Ausztria*, hanem az *egyes nemzetiségek* szeretete lesz. Egy állam sem állhat fenn, amelyben a nemzeti érzést jóformán semmibe sem veszik.

Eötvös egységes államot akart, az adott nehéz viszonyok közt, egységes alkotmánnyal, közös országgyűléssel, közös minisztériummal; azonban egyeztetni kívánta a monarchia egyes részeinek történelmi jogon alapuló nemzeti vágyait az egység követelményeivel s az egyes nemzetiségeknek a nyelv különbségén alapuló kívánságait az egyes részek történelmi jogával s a monarchia egységével. Például olyanképen, hogy a neki fentartott ügyekben minden tartomány országgyűlése és felelős kormánya önállóan intézkednek.

Egyik nagyon elterjedt röpiratában (Die Garantien der Macht und Einheit Oesterreichs) még kilenc esztendő múlva is — 1859-ben — azt hirdette, hogy Ausztria csak úgy biztosíthatja egységét és hatalmát,